

พิธีกรรมและความเชื่อการปลูกเรือนล้านนา

พิธีกรรมขึ้นท้าวทั้งสี่ที่กล่าวมา เป็นพิธีที่มีข้อปฏิบัติแบบกลางๆ โดยทั่วไป บางอย่างอาจไม่ตรงกับวิถีปฏิบัติของอาจารย์บางท่าน เพราะแต่ละคำวามีชื่อแตกต่างกันไปบ้าง อย่างไรก็ตาม ก็เป็นพิธีที่มีขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์เดียวกัน

เรื่องพิธีขึ้นท้าวทั้งสี่แล้ว อาจารย์จะทำพิธีทำขวัญเสามงคล โดยเตรียมสิ่งของเครื่องพิธีให้พร้อม จากนั้นให้พ่อนปลูกหลานผู้เป็นเจ้าของบ้านมานั่งพร้อมกันที่บริเวณปากหลุมเตา มงคล แล้วอาจารย์เจ้าพิธีจะกล่าวคำเรียกขวัญเอาไว้ว่า

“มิ่งมงคลวุฒิ สะหวีตวดี ปุ่พะฮายาฮริยะเจ้ากล่าวไว้ว่า อัชชะไนวันนี้ คี่แบวันดี สะหวีไชยฮุไซค อุดตะมะโยคเมืองนอง เงินค้ำกองมูนมิ่ง ทอดสั้นชื่อเอียบทวง เป่นวันทวงวีรไชคไชยดี ผู้ซำจักกล่าวแต่เคต้ามูละก็เป่นพรหมะตงมาตั้ง อะสังโคยะเสีลงมาต่งแปลงมรวาต สิบมูสตะชาติ เป่นสายชายเป่นเส้น สิบแต่ซ่งกโมราต ตามวงสาเชื้อชาติ บ่ทื่อชาคป่าเวณิ บัดนี้ซำเจ้าทั้งทลายก็ชวนกันสร้างเรือนหลังใหญ่คว้งเพ็งทาว จักฝังเสาหลวงไว้เป่นถ้อย งามเรียบร้อยดูเพ็ง ใส่เครื่องถุ่มถนบมีดายาร่มกว้างเป่นที่คนอ้างมาตอม เงินค้ำรอมมาอยู่ ผู้เป่นนชกแก้วมาเขา บัดนี้ผู้ซำจักขอเรียกร่องเอา ขวัญเสาใหญ่แก้วมิ่งมงคล ทือมาตะสนตะตุ ทือมาอยู่เชยชวน มากินของหวานผัดส้ม เข้มหม่มเจ้าเต็มพัวร์พร้อมควรมี ทั้งกัททะลิกด้วยอ้อย จัดเป่นถ้อยควรมอง เพื่อจัดมรซ้อมแปลงขวัญเสากแก้วคู ทือมาอยู่คู่กันแก้วเสานาง แล้วทือมาทั้งขวัญเสาค้ำและเสากวาง มาทั้งขวัญเสานางแลเสาซอก เสานอกเสาในอันจักฝังไว้ในแผ่นดินรณิ ร้อยบิอัยไหวหวั่นเหวี่ยงเรือนซำย ทือเป่นที่ตุงชบายแก่เจ้าเรือน เหมือนดั่งเวชโยชนศัปราสเทธาธา ท้าวขุนพราหม สมตั้งค้ำมกค้ำผาดะน่านันจุงจักมี เทียงแท้ติหลีเตอะ”

กล่าวเสร็จ อาจารย์จะผูกเครื่องพิธี อันมีใบไม้มงคล มะพร้าว กล้วย หน่อกล้วย หน่ออ้อย หน่อข่าแดง ทือหมาก ทือพลู ติดกับเสามงคล พร้อมผูกด้วยมงคล ประพรมด้วยน้ำส้มป่อยเป็นเสร็จพิธีทำขวัญเสามงคล และเมื่อได้เวลาฤกษ์ก็จะทำการ “ปลูก” คือ ยก โดยยกเสามงคลก่อน ตามด้วยเสานางและการปักหรือยกเสามงคลและเสานาง โบราณนิยมหาคนที่ชื่อเป่นมงคลเช่น ชื่อแก้ว คำ เงิน แหวน หมัน แค้น มิ่ง มี สี ลูช มาช่วยยกหามเสา ทั้งนี้ก็เพื่อความเป่นสิริมงคลตามชื่อของคนนั้นๆ

ความเชื่ออีกประการหนึ่ง คือเรื่อง ของ “ลางบอกเหตุ” ในช่วงเวลาหรือขณะที่ยกเสามงคลนั้น หากมีเหตุปรากฏ ก็มีคำทำนาย ดังนี้

- หากมีคนนำเอาเนื้อสัตว์และปลาผ่านมาก ทายว่าจะสมบูรณ์ด้วยโภคทรัพย์
- หากมีคนแบกไม้ผ่านมา ทายว่าเจ้าเรือนจะประสบทุกข์
- หากมีคนนำเอานกหรือหนูผ่านมาก ทายว่าเจ้าเรือนจะมีความสุข
- หากมีคนนำเอาเสื้อผ้าสีแดงหรือสิ่งของสีแดงผ่านมาทนายว่าจะเกิดไฟไหม้
- หากมีคนนำพาสัตว์สี่เท้าผ่านมากหรือคนในหมู่บ้านตายทนายว่าหากความเจริญไม่ได้
- หากได้ยินเสียงคนขับซอ ร้องขับทำนองเพลงหรือเกิดแผ่นดินไหวเจ้าเรือนจะประสบแต่ ความสุขความเจริญ

ดังนั้นเวลายกเสามงคลจึงมักมีคนคอยดูแลมิให้เหตุอันไม่พึงประสงค์เกิดขึ้น ขณะเดียวกัน ก็มีการจัดจากเหตุการณ์ที่ดีให้ดีขึ้นเช่น ให้คนเอาเนื้อ เอาปลา เอานก หรือหนู มาเดินผ่าน หรือไม่ก็ให้หาคมนำข้าวซ้อ ข้าวสุก อ้อโคลง ทั้งนี้ก็เพื่อความเป่นสิริมงคลนั่นเอง